

«Тасдиқ мекунам»

Муовини директори Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии АИ ҚТ, доктори илмҳои филологӣ Қаландариён Х.

«25» июни 2018 с.

Хулосаи

Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии
Академияи Ҷумҳурии Тоҷикистон

Ба диссертатсияи номзодии Каримова М. Д. дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи лексикаи лаҳҷа дар шароити дузабонӣ (дар асоси маводи лексикаи лаҳҷаи тоҷикони ноҳияи Лахш)», ки кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни иҷро шудааст.

Муаллифи диссертатсияи номзадӣ Каримова Мастона Дилбаровна муаллимаи калони кафедраи назария ва амалияи забоншиносии Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни мебошад.

Соли 2010 Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айниро аз рӯйи ихтисоси муаллимаи забон ва адабиёти тоҷик хатм намудааст.

Шаҳодатнома оид ба супоридани имтиҳонҳои номзадӣ аз 28 юни соли 2018, № 442 аз тарафи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дода шудааст.

Роҳбари илмӣ – Раҳматуллозода Саҳидод, доктори илмҳои филология, узви вобастаи Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон, директори Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии АИ ҚТ.

Мавзӯи диссертатсияи номзодии мазкур дар ҷаласаи Шӯрои олимони Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни аз 26.02.2014 с., суратмаҷлиси №3/2 тасдиқ гардидааст.

Аз рӯйи натиҷаи муҳокима чунин хулоса карда шуд:

Диссертатсия дар сатҳи хуби илмӣ-назариявӣ таълиф ёфта, баррасии ҳаматарафаи вижагиҳои таркиби луғавии лаҳҷаи тоҷикони ноҳияи Лахш (Ҷиргатол), ки дар он тоҷикон ва аққалияти хурди этникии туркзабони қирғизҳо бо ҳам якҷоя зиндагӣ доранд, мавзӯи баҳси он мебошад. Диссертатсия аз муқаддима, 3 боб, хулоса, феҳристи ихтисораҳо ва рӯйхати адабиёт иборат аст.

Мубрамияти мавзӯ дар он аст, ки масъалаҳои ҷамъбасти илмии шеваҳои забони тоҷикӣ, ҳаматарафа тадқиқ қардани тамоми шеваҳои забони тоҷикӣ, муайян намудан, интишор ва муносибати онҳоро бо лаҳҷаву забонҳои дигар тақозо мекунад. Аз ин ҷиҳат омӯхтани лаҳҷаҳои алоҳидаи забони тоҷикӣ ва муносибати онҳо бо дигар забонҳо дар ҳалли як қатор масъалаҳои назариявӣ ёрӣ хоҳад расонд. Ҳамзистии халқи тоҷик бо қавму миллатҳои гуногуни туркзабон боиси таъсири мутақобила дар гуфтори онҳо гардида, дар баъзе минтақаҳо сабаби ба вучуд омадани дузабонӣ гардидааст. Ин дар лаҳҷаҳои тоҷикони маҳалҳои гуногун эҳсос мешавад. Аз ин рӯ, масъалаи омӯзиши таъсири байниҳамдигарии забонҳои тоҷикию туркӣ яке аз масъалаҳои мубрами забоншиносии муосир буда, тадқиқоти амиқу дақиқ ва ҳаматарафаи илмиро тақозо мекунад. Ба ин маънӣ, омӯзиш ва тадқиқи муносибати байниҳамдигарии забонҳои тоҷику қирғиз дар мисоли ноҳияи Лахш (собиқ Ҷиргатол) дар шароити муҳити бисёрзабонии Ҷумҳурии Тоҷикистон аҳамияти калони илмию амалӣ дорад.

Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот аз баррасии ташаккул ва инкишофи лексикаи лаҳҷа дар муҳити дузабонии тоҷикию қирғизӣ дар заминаи лаҳҷаи тоҷикии ноҳияи Лахш иборат мебошад.

Моҳияти назариявии қор аз он иборат аст, ки натиҷаҳои илмии тадқиқот таъсири мутақобилаи ҳамзистии миллатҳоро ба забон возеҳу равшан намуда, барои рушди масоили луғатшиносӣ ва таҳқиқи хусусиятҳои дузабонӣ заминаи мусоид фароҳам меоварад.

Мундариҷаи диссертатсияи номзадӣ ба талаботи таҳқиқоти соҳавии шиносномаи ихтисоси 10.02.22 – Забонҳои халқҳои кишварҳои хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, соқинони бумии (аборигенҳо) Амрико ва Австралия (забони тоҷикӣ) мувофиқат мекунад.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ мустақилона дар асоси усули тасвирӣ, дар ҳолатҳои зарурӣ аз унсурҳои лексикӣ-семантикӣ, муқоисавӣ-таърихӣ истифода ба амал омадааст.

Навовари илмӣ таҳқиқ аз он иборат аст, ки пажӯҳиши алоҳидаи илмӣ роҷеъ ба масоили муносибатҳои забони тоҷикону қирғизҳои минтақаи Лахш, ки шароити дузабонӣ доранд, бори аввал анҷом мепазирад. Дар қор лексикаи лаҳҷаи тоҷикони Лахш ба таври нисбатан муқаммал ҷамъоварию баррасии илмӣ шуда, қабатҳои лексикӣ мавриди омӯзиш қарор гирифтааст. Дар диссертатсия бори нахуст калимаҳои муштараке, ки дар тӯли солиёни зиёди ҳамзистии мардуми тоҷику қирғиз дар муомилоти сокинон қарор доранд, таҳқиқи амиқу муфассали лингвистӣ шуда, таъсири муҳити дузабонӣ нишон дода мешавад.

Аҳамияти амалии таҳқиқ аз он иборат аст, ки натиҷаҳои онро метавон дар донишгоҳу донишқадаҳо зимни дарсҳои назариявӣю амалии шевашиносӣ, луғатшиносӣ, типологияи муқоисавӣ-таърихӣ ва баррасии масоили дузабонӣ истифода намуд. Ҳамчунин натиҷаҳои рисола дар навиштани асарҳои илмӣ-таҳқиқотӣ, дастуру воситаҳои таълимӣ ва луғатномаҳои шевашиносӣ маводи судманд дода метавонад.

Асосҳои назариявӣю методологияи таҳқиқро осори муҳими илмӣ-назариявӣю дастовардҳои донишмандони ватанию хориҷӣ ташкил медиҳад, ки муҳимтарини онҳо асарҳои муҳаққиқон М. С. Андреев, В.С. Расторгуева, Н. М. Оранский, А. З. Розенфелд, Е. К. Молчанова, Н. Маъсумӣ, Р. Ғаффоров, Ғ. Ҷӯраев, Д. Карамшоев, А.Л. Хромов, Ш. Ниёзӣ, М. Н. Қосимова, Р. Л. Неменова, Д. Саймиддинов, Ҳ.Мачидов, Д. Хочаев, С.Сулаймонов, С. Назарзода, М. Маҳмудов, Н. Офаридоев, О. Қосимов, О.Маҳмадҷонов, Ҷ.Алимӣ, П.Нуров, С. Раҳматуллозода, Ф.Шарифова, М.Саломов, Д. Ҳомидов, З.Мухторов ва дигарон иборат мебошанд.

Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 5 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 3 мақола дар маҷалаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Комиссияи олии аттестатсионии Вазорати маориф ва илми Федератсияи Россия ба таъбирасида, ифодаи худро ёфтааст.

Ҳангоми муҳокимаи диссертатсияи номзадии Каримова Мастона ба бархе аз ҷанбаҳои он ҳамчун ҷанбаи норасоӣ ишора гардид, ки яке дар шакли хусусияти этнографӣ шарҳу эзоҳ ёфтани бархе аз калимаҳо мебошад. Аз ин ҷиҳат ба хусусияти забонии онҳо бештар тавачҷуҳ додан лозим аст. Бо назардошти эътирофи норасоиву камбудихо аз тарафи муаллифи рисола бо вучуди дар ихтиёр доштани муҳлати зарурӣ барои ислоҳ кардани онҳо сексияи забоншиносӣ рисолаи номбурдаро ҳамчун кори илмии мукамал ва анҷомёфта эътироф менамояд.

1. Диссертатсияи номзадии Каримова Мастона Дилбаровна дар мавзӯи «Ташаккул ва инкишофи лексикаи лаҳҷа дар шароити дузабонӣ (дар асоси маводи лексикаи лаҳҷаи тоҷикони ноҳияи Лахш)» аз нигоҳи мазмуну муҳтаво муҳим буда, ҷавобгӯӣ талаботи КОА ҚТ барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филология аз рӯи ихтисоси 10.02.22 – Забонҳои халқҳои кишварҳои хориҷии Аврупо, Осиё, Африқо, соқинони бумии (аборигенҳо) Амрико ва Австралия (забони тоҷикӣ) буда, барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология пешниҳод карда мешавад.

Хулоса дар ҷаласаи васеи шуъбаҳои забон, луғат ва истилоҳоти Институти забон ва адабиёти ба номи Абӯабдулло Рӯдакии Академияи илмҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шудааст. Дар ҷаласа иштирок доштанд 11 нафар, аз онҳо «тарафдор» - 11 нафар, «муқобил» - нест, «бетараф» - нест, суратҷаласаи № 6 аз 19.06. 2018 с.

Раиси ҷаласаи васеъ
номзади илми филология,
мудири шуъбаи забон

Мирзоев Сайфиддин

«25» июн 2018 с.

«Имзои Мирзоев Сайфиддинро тасдиқ мекунам»
Нозири калони кадри Институти забон ва адабиёти
ба номи Абӯабдулло Рӯдакии АИ ҚТ

Муродова С.